

and achievements and be clear about your expectations in the process of proper group dynamics.

The size of the article does not give us the opportunity to reveal all the peculiarities of the problem considered. In our opinion the ways of its further investigation are the studying the organization as a system and working out of effective management strategies of group dynamics.

References

1. Alexandrou Alex and Darby Roger. 2006. Human resource management in the defence environment. *Managing Defence in a Democracy*. Edited by Laura R. Cleary and Teri McConville, Routledge: Taylor . Francis Group. London and New York. PP.156-178.
2. Bennis, Warren G. 1986. Leaders: the strategies of taking charge. "Parnian Library", Harper. Row, Publishers, New York.244 p.
3. Brillhart John K. 1982. Effective Group Discussion. Fourth Edition. Ww. C. Brown Company Publishers, the USA, 332 p.
4. Group Cohesion 1981 Theoretical and Clinical Perspectives. Edited by Henry Kellerman, Grune & Stratton, Inc. New York. 465 p.
5. Kokorina Y. 2016. The existential-analytic methodology in the practice of group psychological support. *American Journal of Fundamental, Applied and Experimental Research*. № 2 (2). PP. 71-76.
6. Lawrence Paul R. and Lorsch Jay W. 1969. Organisation and Environment. Managing Differentiation and Integration, Harvard University.the USA. 280 p.
7. Lippitt, Gordon L. 1982. Organization renewal. A Holistic Approach to Organization Development, Second Edition. Printice. Hall, Inc., Englewood Cliffs, New Jersey, the USA,.418 p.
8. Shaw Marvin E. 1976. Group Dynamics. The Psychology of Small Group Behavior, McGraw-Hill Book Company. the USA. 464 p.
9. Steinberg Rafael. 1975. Man and the Organisation, Time Inc. Time-Life Books. New York. 176 p.
10. Thompson James D. 1967. Organizations in action, Mc Grow-Hill Company. New York.the USA,. 192 p.

УДК 37.016:81-056.264(045)

DOI: 10.31339/2617-0833-2018-2(25)-86-89

ОСОБЛИВОСТІ ІНТОНАЦІЙНОЇ ВИРАЗНОСТІ МОВЛЕННЯ В ДІТЕЙ ІЗ ЗАЇКАННЯМ

Барна Х.В., Іванова В.В., Кас'яненко О.М.

THE PECULIARITIES OF INTONATIONAL SPEECH EXPRESSIVENESS IN CHILDREN WITH STAMMERING

Barna Christina, Ivanova Viktoriya, Kasianenko Oksana

У статті, на основі літературних джерел, зроблено онтогенетичний аналіз розвитку інтонаційної виразності мовлення у нормі. Охарактеризовано стан виразності мовлення у дітей з заїканням. Виділено дітей з моторними і мовленнєвими порушеннями функцій. Розкрито порушення голосу різного ступеня вираженості та характеру. Охарактеризовано мелодика та темп мовлення у дітей з заїканням.

Ключові слова: онтогенетичний аналіз, мелодика, темп мовлення.

In the present article the ontogenetic analysis of the development of intonational speech expressiveness in the norm has been made on the basis of literary sources. Psychological peculiarity of sound combinations within one year old children lies in the fact that the main medium of speech content is not a word, but intonation and rhythm, accompanied by sound. The sense of the

sounds reveals itself only with the appearance of a word. A child masters the system of speech sounds by means of words. It has been mentioned that the prevalence of rhythm and intonation over words is characteristic of the whole period of preschool childhood. The state of speech expressiveness in preschool children with stammering has been characterized. Four subgroups of preschool children with motive and speech deviations have been singled out. The voice deviations of different degrees of expressiveness and character have been disclosed. The most frequent deviations are those of the vocal timbre, revealing themselves in hoarseness, deafness. The speech melody and tempo of children with stammering have been characterized.

Key words: *ontogenetic analysis, melodic, temp of speech.*

Своєчасне оволодіння мовленням – це основа розумового розвитку дитини, запорука її повноцінного спілкування з навколишнім світом. Правильне, виразне мовлення дає дитині можливість максимально широко користуватися ним, як засобом спілкування, що сприяє формуванню особистості дитини в цілому.

Боротьба за правильне мовлення – одна з важливих форм роботи над загальною культурою мовлення дітей дошкільного віку. Проблема вивчення інтонаційної організації мовлення є предметом досліджень в філософії, лінгвістиці, психолінгвістиці, логопедії (В.А. Артемов, В.І. Бельтюков, Л.П. Блохіна, Л.В. Бондарко, Е.А. Бризгунова, Т.М. Іванова-Лук'янова, Н.Д. Светозарова, Н.В. Черемісіна тощо).

З усіх компонентів звукової сторони мовлення дитина першою засвоює саме інтонацію, а потім вже сегментний склад мови, тобто оволодіває звуками рідної мови. Інтонація розглядається як важливий аспект усного мовлення, засіб оформлення будь-якого слова або поєднання слів у реченні (висловлювання), засіб уточнення його комунікативного смислу і емоційно-експресивних відтінків. Як фонетичне явище інтонація розглядається у різних аспектах: артикуляторному, акустичному, перцептивному, лінгвістичному. Інтонація, будучи невід'ємною складовою будь-якого мовленнєвого висловлювання, являє собою сукупність просодичних компонентів і виконує комунікативну функцію. Голос є інструментом, що забезпечує емоційність і виразність мовлення, його розлади негативно впливають на комунікативні процеси, на формування нервово-психічного статусу і загального мовленнєвого розвитку дітей (Е.С. Алмазова, І.І. Єрмакова, Є.В. Лаврова, О. С. Орлова та ін.).

Для мовлення дітей дошкільного віку, що заїкаються характерні особливості інтонаційної виразної сторони мовлення.

Дослідження М. О. Ричкова моторних і мовленнєвих функцій дітей дошкільного віку, що заїкаються дозволяють виділити 4 підгрупи дітей:

- діти першої підгрупи мають заїкання, що з'являється на тлі нормального темпу мовлення.
- у дітей другої підгрупи відзначається прискорений темп мовлення.
- діти третьої підгрупи відчувають труднощі в утриманні темпо-ритму.
- діти четвертої підгрупи відрізняється слабким розвитком почуття ритму.

Авторами тренування та коригування загальної і мовленнєвої моторики (В.А. Грінер, Н.Самойленко, Г.А. Волкова, Е.В. Оганесян, Н.А. Ричкова та ін.) рекомендовано починати роботу із заїкуватими дітьми з підготовчих вправ з техніки мовлення: із спеціальних дихальних, голосових та артикуляційних вправ. При цьому необхідно засвоїти пам'ятку для заїкуватих і мовленнєві правила з метою подальшого їх дотримання [1].

У багатьох роботах, присвячених опису мовлення дітей, що заїкаються, вказується на прискорення темпу їх мовлення (Р. Є. Левіна, О. В. Правда, В. І. Селіверстов, М. Є. Хватцев та ін.) [2].

Однак вимірювання темпу мовлення, проведені рядом інших авторів, виявляють протилежну картину. Відповідно до робіт М. Ю. Кузьміна, темп мовлення дорослих заїкуватих повільніше темпу мовлення здорових випробовуваних, що пов'язано зі

збільшенням тривалості, як фраз, так і пауз. При заїканні відбувається порушення коартикуляції, що забезпечує плавний перехід від приголосного до подальшого голосного. (Ю. І. Кузьмін, І. І. Пружан) [3; 4].

Відомості про темп мовлення дітей, що заїкаються відображені в роботах Т. І. Гультьяевой, Т. С. Когновіцької [5].

Гультьяева Т. І. досліджувала темп мовлення у дітей, що заїкаються в залежності від локалізації судом (голосовому, дихальному, артикуляторному відділах апарату). Виявлено, що середня швидкість вимовлення тексту у дітей з голосовою судомою складає 0,75 складу / сек., з дихальною - 1,44 складу / сек., з артикуляційною - 1,77 складу / сек.

Згідно з дослідженнями Т. С. Когновіцької, істотне уповільнення темпу у дітей, що заїкаються і значна варіабельність швидкості їхнього мовлення обумовлені відмінностями темпу і числом судом.

Голосові порушення не є рідкістю в загальній картині заїкання. Порушення голосу бувають не тільки різного ступеня вираженості, а й різного характеру, в залежності від їх структури. Вони коливаються від легких порушень тембру голосу до складних розладів типу дисфонії, ринофонії (відкритої і закритої) та ін.

Порушення голосу мають при заїканні численні і складні причини. Перш за все, на особливості голосової функції дітей, що заїкаються великий негативний вплив роблять постійні судом, що виникають в межах мовленнєвого апарату і, зокрема, при голосових типах заїкання - конкретно в голосовому апараті. Це патологічний стан голосового апарату робить свій вплив на тембр голосу, його модулювання, мелодику мовлення, гучність і силу, а також інші характеристики.

При роботі з дітьми, що заїкаються найбільш легко і часто помітні порушення тембру голосу. Вони проявляються в хрипlostі, глухоті і т.п. Як правило, діти, що заїкаються не використовують резонатори (особливо мало бере участь в мовленні грудний резонатор), за рахунок чого голос позбавляється своєї виразності і «соковитості».

Мелодика мовлення дітей, що заїкаються менш вивчена, ніж темп їхнього мовлення. У ряді робіт містяться вказівки на монотонність мовлення заїкуватих. Існують відомості про динаміку цієї особливості мелодики мовлення заїкуватих в процесі логопедичних занять.

Виразне мовлення вимагає від дітей, що заїкаються вміння володіти різним мовленнєвим темпом і модуляціями голосу. Дітям, що заїкаються відразу важко оволодіти цим умінням у всіх мовленнєвих ситуаціях. Тому необхідний поступовий шлях оволодіння різним темпом мовлення.

Таким чином, з усього вищесказаного можна зробити висновок про те, що роль інтонаційної виразності мовлення надзвичайно важлива. Перш за все, вона забезпечує оформлення фраз як цілісних смислових одиниць, і, разом з тим, забезпечує передачу інформації при комунікативному типі висловлювання, про емоційний стан мовця. Виразність мовлення взаємопов'язана з іншими компонентами мови: семантичним, синтаксичним, лексичним і морфологічним. При подоланні заїкання робота над виразністю мовлення займає важливе місце, тому що є сполучною ланкою в єдиній системі мовленнєвої діяльності. Саме дошкільний вік є найбільш сприятливим для вирішення корекційних завдань, для оволодіння інтонаційними характеристиками мовлення.

Серед дослідників з формування інтонаційної виразної сторони мовлення дітей дошкільного віку, що заїкаються не існує єдиної точки зору на проблему стану темпу їх мовлення. Одні вважають його прискореним, у порівнянні з дітьми, що нормально говорять, інші - уповільненим. Мелодика мовлення дітей дошкільного віку, що заїкаються ще менше вивчена. Тому ця проблема вимагає подальших наукових досліджень.

Список використаних джерел

1. Рахмілевич А.Г. Особливості інтонаційної сторони мовлення та функціонального стану внутрішніх м'язів гортані при фонації у тих, що заїкаються [Features of intonation side of broadcasting and functional state of internal muscles of larynx are at фонації in those that stammer] / А.Г.Рахмілевич, Е.В.Оганесян // Дефектологія. – № 6. – 1987.
2. Селіверстов В.І. Заїкання у дітей / В.І. Селіверстов. - М., 1979.
3. Кузьмін Ю. І. Швидкість мовлення хворих заїканням /Ю. І.Кузьмін, Л.М.Ільїна // Розлади мови, клінічні прояви та методи корекції. - М., 1994.
4. Пружан І.І. Про темп мовлення при заїкуватості /І.І.Пружан // Питання фізіології та патології верхніх дихальних шляхів. - М., 1976.
5. Когновіцька Т.С. Подолання заїкуватості в школярів з урахуванням мелодики і темпу їх мови / Т.С. Когновіцька. - Львів, 1990 .
6. Хватцев М.Є. Як попередити і усунути недоліки голосу й мовлення в дітей / М.Є.Хватцев. - М., 1962.

References

1. Rakhmievich A.H. (1987), Osoblyvosti intonatsiinoi storony movlennia ta funktsionalnoho stanu vnutrishnikh miaziv hortani pry fonatsii u tykh, shcho zaikaiutsia, Defektolohiia, No 6.
2. Seliverstov V.I. (1979), Zaikannia u ditei [Children have a stammer], Moskva.
3. Kuzmin Yu.I., Iina L.M. (1994), Shvydkist movlennia khvorykh zaikanniam [Speed of broadcasting of patients to the stammers], Rozlady movy, klinichni proiavy ta metody korektsii, Moskva.
4. Pruzhan I.I. (1974), Pro temp movlennia pry zaikuvatosti [About the rate of broadcasting at заїкуватості], Pytannia fiziolohii ta patolohii verkhnikh dykhalnykh shliakhiv, Moskva.
5. Kohnovitska T.S. (1990), Podolannia zaikuvatosti v shkoliariv z urakhuvanniam melodyky i tempu yikh movy [Schoolchildren have overcoming of заїкуватості taking into account melodic and rate of their language], Lviv.
6. Khvattsev M.Ie. (1962), Yak poperedyty i usunuty nedoliky holosu y movlennia v ditei [How to warn and remove the lacks of voice and broadcasting for children], Moskva.

УДК 37.091.313:331.54

DOI: 10.31339/2617-0833-2018-2(25)-89-93

ІНТЕГРАТИВНИЙ ПІДХІД У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ

Барчій М.С., Ямчук Т.Ю.

INTEGRATIVE APPROACH WHILE PROFESSIONAL TRAINING

Magdalena Barchii, Taiisa Yamchuk

Стаття присвячена проблемі інтеграції професійних знань у процесі підготовки майбутніх фахівців. Проаналізовано методологічні засади та ефективність використання інтегративного підходу у професійній освіті, а також вплив впровадження інтегративного підходу, використання його понять і методів на ефективність реалізації основних дидактичних умов підготовки майбутніх фахівців. Розкрито суть інтегративного підходу та його вимоги, роль інтегративного підходу у формуванні професійної компетентності майбутніх фахівців. Описано, що інтегративний підхід у професійній освіті спрямований на якісне вдосконалення існуючих педагогічних систем і спричиняє інноваційний тип діяльності сучасних закладів вищої освіти та якісну підготовку фахівців. Закцентовано увагу на тому,

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>